



קתדרת חייקין לגאואסטרטגיה  
אוניברסיטת חיפה

## המחלוקת בים סין הדרומי: פסק הדין, ולאחריו?

בני בן ארי

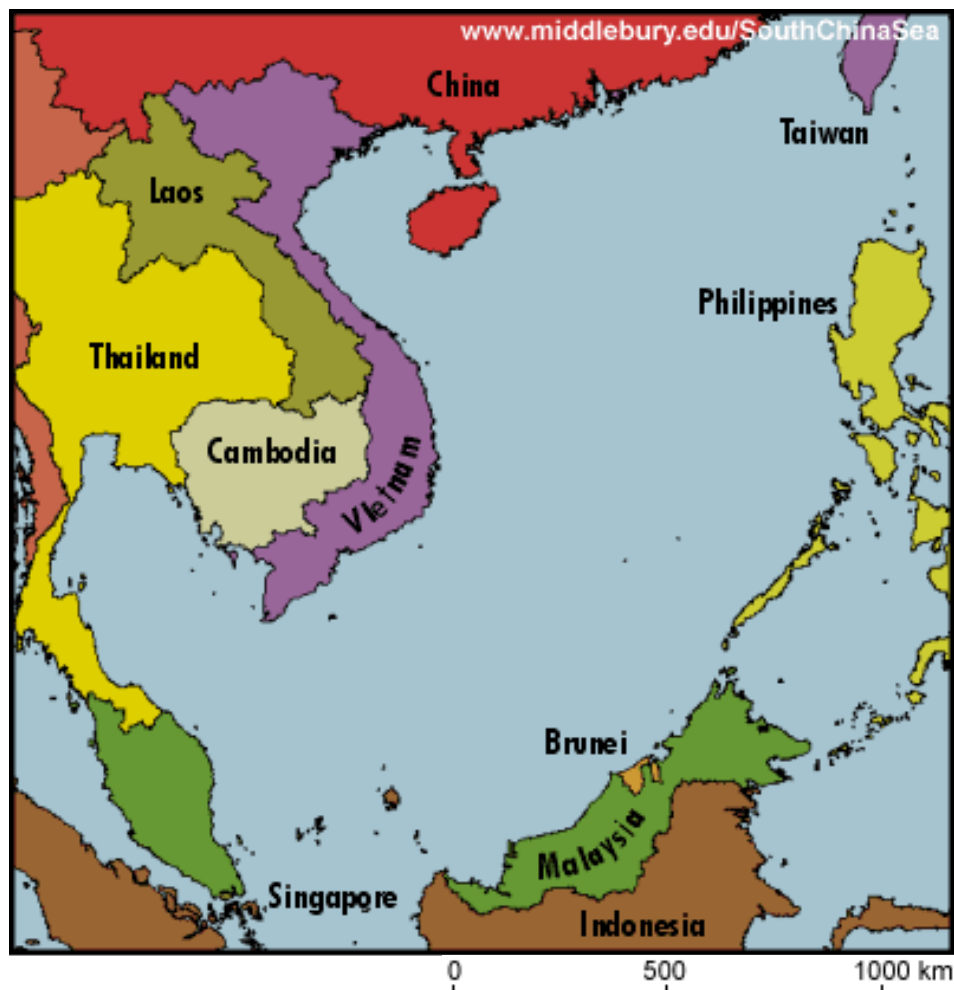
ביום 12 יולי 2016 פסק בית הדין הבין לאומי בהאג בנושא הסכסוך המתמשך בים סין הדרומי בין הפיליפינים וסין, "שלח את סין לפינה" במצב של "אבדן פנים" והשאיר בפני ממשלתה שתי אפשרויות: לדבוק בעמדתה ולהתעלם מהחוק הבין לאומי או להגיע לפתרון מקובל. הפסיקה התקבלה (בתלונה שהגישה ממשלת הפיליפינים ב-22 ינואר 2013 בנושא הפרת ריבונותה על ידי סין באזור הכלכלי הבלעדי - EEZ), כהחלטה בפה אחד של כל חמשת חברי בית הדין, והמבוססת כולה על אמנת האומות המאוחדות לחוק הים 1982, ושללה לחלוטין את תביעתה של סין להכיר בשליטתה וריבונותה במרבית השטח, האיים והשרטונות בים סין הדרומי. תביעת סין היתה כולה מבוססת על "זכויות היסטוריות" ו"קו תשעת המקפים". סין שלא שיתפה פעולה בדיונים בכל צורה שהיא, דחתה מיידית את הפסיקה, והודיעה שוב שאינה מכירה כלל בסמכות בית הדין.

ים סין הדרומי, חלקו המערבי של האוקיאנוס השקט הגובל בחופי סין, וייטנאם, הפיליפינים, מלזיה, אינדונזיה וברונאי ומגיע עד מיצרי סינגפור, מכסה שטח של כ-4 מיליון קמ"ר. כשליש מכל הסחר העולמי, בהיקף של כ-5 טריליון דולר עובר דרכו. כ-12% מכלל הדגה העולמית נדוגים במימיו וההערכה היא ש-11 ביליון חביות נפט ו-190 טריליון רגל מעוקבים של גז טבעי שוכנים מתחת למימיו. לא מפתיע הוא שקיימות תביעות ריבונות לשטחי ים, איים ושרטונות על ידי כל המדינות השוכנות לחופיו.

### אמנת האומות מאוחדות לחוק הים 1982

#### UNCLOS – United Nations Convention on the Law of the Sea

האמנה היא הסכם בין לאומי שנחתם בעקבות דיונים באו"ם בין השנים 1973–1982. בהסכם מורכב אחד, הלוקח בחשבון את האינטרסים והדרישות/צרכים של כל המדינות מוגדר עקרון המימוש על ידי כולם בדרכי שלום. ההסכם גם מגדיר את הזכויות והחובות של המדינות בנושאים הקשורים לשימוש שהן עושות במימי האוקיאנוסים והימים בעולם בתחומי המסחר, הסביבה, החופש לנתיבי שיט והפלגות וניצול משאבי הים הטבעיים, הן הדגה והן משאבים תת-ימיים כגון מרבצי נפט וגז ומינרלים אחרים. האמנה נכנסה לתוקף ב-16 נובמבר 1994 ומשתתפות בו 168 מדינות (ארה"ב וישראל אינן חתומות עליה). האמנה היא למעשה "עסקת חבילה" ולכן מדינות שרוצות לנצל את



מפה 1: ים סין הדרומי והמדינות לחופיו

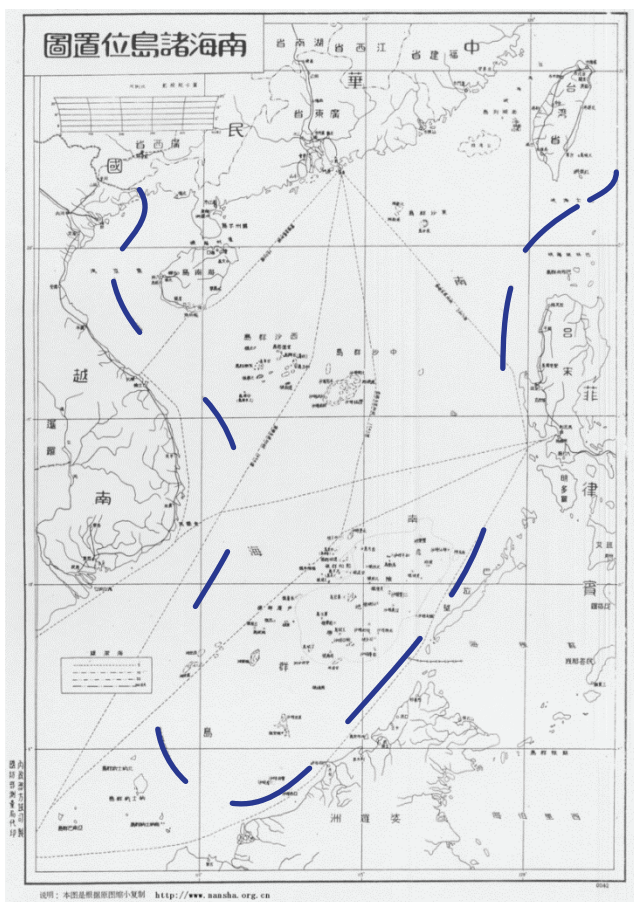
זכותן בנושא משאבים טבעיים ימיים חייבות לקחת על עצמן התחייבויות מתאימות בנושאי חופש התנועה בים ובאוויר, שמירת הסביבה הימית וניהול נושאי הדיג.

חשוב לציין שבמהלך הארוך של הדיונים לניסוח האמנה, היה ברור שמדינות שונות יתנו כנראה פירושים שונים, בשעת הצורך, על מנת לממש במידה המירבית את האינטרסים הלאומיים שלהן בהתחשב בתרבות ובהיבטים היסטוריים של כל מדינה ומדינה. כל מדינה המצטרפת לחתימה על ההסכם מסכימה מראש למערכת בוררות מחייבת על ידי בית הדין הבין לאומי שמקום מושבו הוא בהאג שבהולנד, שפסיקתו עשויה להיות סופית. יתרה מזאת, לפי האמנה, אם קיים ויכוח בין שתי

מדינות שאינן יכולות לפתור אותו במשא ומתן והחלפת דעות, רשאית כל מדינה שהיא צד לסכסוך, באופן בלעדי, לפתוח בתהליכים בבית הדין הבין לאומי אף ללא הסכמת המדינה השנייה. וכך היה במקרה הסכסוך בין הפיליפינים וסין.

## ”קו תשעת המקפים” – Nine Dash Line

לאחר כניעת יפן במלחמת העולם השנייה, השתלטה הרפובליקה הסינית (טאיוואן) על מספר איים ושרטונות בים סין הדרומי שהיו תחת כיבוש יפני והכריזה ריבונות על שטח ים סין הדרומי, האיים והשרטונות. בשנת 1947 השטח תוחם בקו מקווקו הכולל 11 מקפים מהחוף הדרומי של סין וטאיוואן ודרומה עד הפיליפינים, ברונאי, מלזיה ווייטנם (מפה 1). עם הקמת סין הקומוניסטית, אימצה ממשלתה את הקו אך הוא צומצם לתשעה מקפים (2 המקפים במפרץ Tonkin בוטלו – מפה 2).



מפה 2: השרטוט המקורי של קו 11 המקפים משנת 1947 (הדגשת המקפים בצבע נעשתה על ידי המחבר)

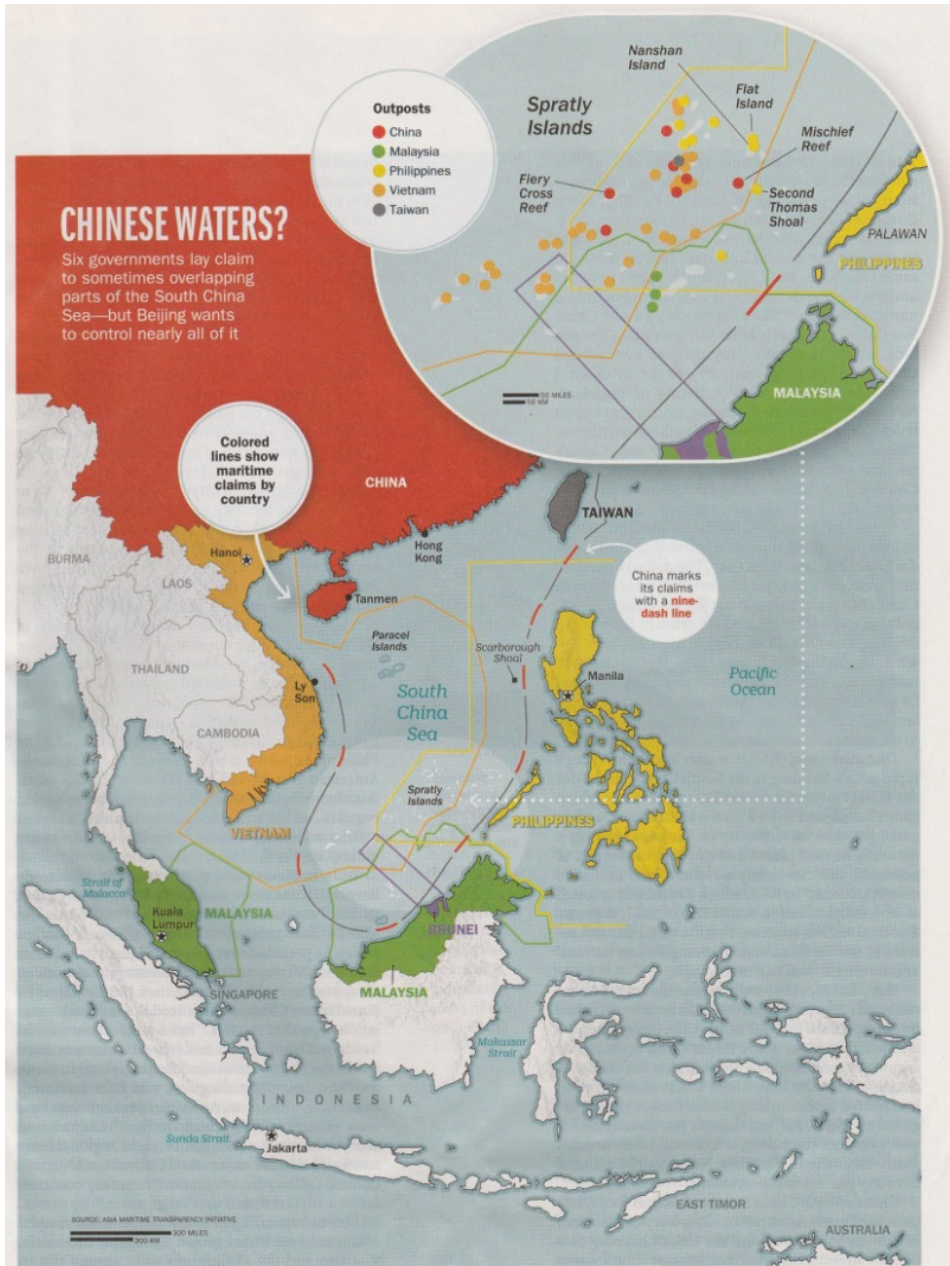
סין, החתומה על אמנת חוק הים מאז 1996, מעולם לא הגדירה את המשמעות החוקית של "קו תשעת המקפים", המשתרע עד כ-2,000 ק"מ מהחוף הסיני הדרומי (5,500 ק"מ מהנקודה הצפונית מזרחית של גבול סין עם רוסיה ביבשה...) ומכסה קרוב ל-4 מיליון קמ"ר, מעל 80% משטח ים סין הדרומי. כמו כן לא הוגדרו כל קואורדינטות גאוגרפיות למיקום "המקפים" המרכיבים את הקו וגם לא איך מחברים ביניהם. הסינים אמנם הציגו מפות מתקופת שושלת מינג ומסמכים אחרים בניסיון להוכיח טענתם, אך כנראה ללא הצלחה, והנימוקים לטענתם היו "זכויות היסטוריות" (Historical Rights) ו"אזורי דיג מסורתיים" (Traditional Chinese fishing grounds).

בהיסטוריה הדיפלומטית הסינית ידועים מקרים רבים של חוסר בהירות ועמימות בהצהרות ומדיניות הממשל הסיני מאז ומעולם (אופייני לתרבות המזרח הרחוק גם במדינות אחרות מלבד סין, כולל היתר שימוש ב"שקרים לבנים"). אותה עמימות הביאה לכך שחלק גדול מאוכלוסיית סין, בעיקר מאז שנות ה-70, משוכנעים שאכן השטחים התחומים בתוך "קו תשעת המקפים" הם שטחי ריבונות סינית. וכפי שכתב העורך הראשי של Chinese National Geography בשנת 2013: "...קו תשעת המקפים" חרוט כעת עמוק בלבבות ומחשבות העם הסיני... מעניין להיווכח שגם אם ימולאו כל דרישות סין לריבונות, בתהליך כל שהוא, הרי כל השטח שיזכו בו, כולל מים טריטוריאליים, אזור כלכלי בלעדי ומדף היבשת, לא יהיו אפילו קרובים לשטח העצום הכלול בתחום "קו תשעת המקפים".

סין גם אף פעם לא הגדירה את זכויותיה בתוך גבולותיו של האזור התחום. יש דעות האומרות שהאזור מגדיר את הדרישות הכלכליות בתחום המשאבים הימיים של סין. אפשרי גם שהאזור תוחם את האיים והשרטונות עליהם סין רוצה לשלוט ולא דווקא את גוף המים העצום הסובב אותם. אבל יש גם סוברים שהתעוררות הדרישות והתפתחות הסכסוך בעשורים האחרונים, יתכן ונובעים מסיבות פנים ומדיניות של המפלגה הקומוניסטית הסינית לתת מענה ולחזק רגשות ותהליכים לאומנים ולהוכיח לציבור את חוזקה ומעמדה בין לאומי של סין. בשנים האחרונות גבר חופש המידע בסין, וביחד עם פעילות הרשתות החברתיות אזרחים רבים מאשימים את הממשלה הנוכחית שהיא חלשה ורכה, ועד האשמות בבגידה...

## מהות הסכסוך

הסכסוך הנוכחי, שהביא לפסיקת בין הדין הבין לאומי, החל למעשה ב-7 מאי 2009, עם הגשת המפה הימית הכוללת את "קו תשעת המקפים" על ידי סין לאו"ם. וזאת אחרי תקופה של פעילויות סיניות צבאיות וצבאיות למחצה במספר איים ושרטונות לקביעת עובדות בשטח. בניית איים מלאכותיים, הקמת מעגנים, מסלולי נחיתה ומערכות הגנה נגד מטוסים, כולל ניסיונות להפרעה לדיג ולהגבלת ובקרת התנועה הימית והאווירית. למעשה סין דרשה לקבל ריבונות על כל האיים



מפה 3: "קו תשעת המקפים" ואזורי הסכסוך מתוך: Time 6 יוני 2016 עמ' 25



והשרטונות בתחום "קו תשעת המקפים" ואילו הפיליפינים דרשה לקבל ריבונות על כ-50 מהם, בעיקר ב-Scarborough Shoal ו-Spratly Islands.

המתיחות הדיפלומטית והפעילויות הצבאיות התפתחו בהתמדה במהלך השנים האחרונות בין ששת המדינות לחופי ים סין הדרומי, התובעות ריבונות כזאת או אחרת. חיכוכים ומתיחויות התפתחו גם בין סין וארה"ב עם מימוש זכויות חופש השייט בתום לב על ידי הצי האמריקאי. פעילויות הצי וחיל האויר האמריקאי והפעילות הצבאית של סין באזור, ביים ובאוויר, הגיעו עד סכנה של התנגשויות צבאיות, העלולות לקרות בעיקר עקב טעויות או החלטות שגויות של מפקדים וטייסים.

הפיליפינים הגישו מחאה דיפלומטית נגד סין על דרישתה "לבעלות" על מרבית ים סין הדרומי באופן בלתי חוקי, בהסתמך על העובדה ששתי המדינות חתומות על האמנה הימית. גם וייטנאם ומלזיה הגישו מחאה משותפת, וכמותן אינדונזיה, למרות היעדר תביעות מצידה באזור. במחאה לבית הדין הבין לאומי היו לפיליפינים 11 תביעות שניתן לחלקן ל-3 קבוצות:

1. ביטול תביעת סין להכיר ב"קו תשעת המקפים" המנוגדת לחוק הימי כפי שנקבע באמנת הים.
2. בקשה להגדרת סטטוס השטחים היבשתיים (איים ושרטונות) עליהם השתלטה סין. בהתבסס על הגדרות "איים" ו"שרטונות" באמנת הים, דרשה הפיליפינים להגדיר את האזורים היבשתיים כ"שרטונות" בלבד ולא כ"איים" ולכן אין חוקיות לקביעת תחום 200 מייל כאזור כלכלי בלעדי לאזורים עליהם השתלטה סין ודורשת עליהם ריבונות.



**מפה 4:** תחומי ה-EEZ של המדינות המעורבות ו"קו ששת המקפים"

3. הכרזה כי סין הפרה את עקרונות אמנת הים בזאת שתפסה בכוח את השטחים, בנתה איים מלאכותיים, מעגנים ומסלולי נחיתה והפרה את מדיניות הדייג לפי האמנה, ולפיכך פגעה בריבונות הפיליפינים ולא מילאה התחייבויות לשמירת הסביבה הימית.

סין, באופן עקבי ועקרוני לא שיתפה כלל פעולה עם בית הדין והודיעה מספר פעמים על אי הכרתה בסמכותו, על נטייתו לטובת הפיליפינים ושאין כל כוונה שהיא תכיר או תכבד את פסיקתו.

באוקטובר 2015 הודיע בית הדין שבסמכותו לפסוק בשבע מתוך 11 התלונות, כולל בנושא סטטוס השטחים הלא ימיים וההתנהלות הבלתי חוקית של סין ב-Scarborough Shoal ו-Second Thomas Shoal.



דגל פיליפיני על שרטון האלמוגים Thomas Second Shoal



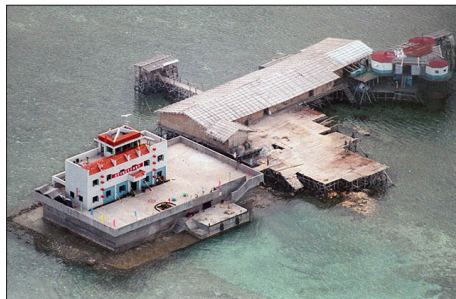
שרטון האלמוגים Thomas Second Shoal



אנית נחיתה ישנה שהעולתה על שרטון Thomas Second Shoal על ידי הפיליפינים על מנת למנוע השתלטות סינית על השרטון ומשמשת כבסיס צבאי



תחנת רדאר סינית על אי מלאכותי  
Subi Reef-ב



מתקן צבאי סיני על האי המלאכותי שהוקם על  
Mischief Reef



מסלול נחיתה ומתקנים צבאיים על האי  
המלאכותי Fiery Cross Reef בקבוצת איי  
Spratly



תחנה צבאית סינית שהוקמה על השרטון  
Thomas Second Shoal



חיילים פיליפיניים מניפים דגל על  
Scarborough



Scarborough Shoal



## פסיקת בית הדין

בית הדין לבוררות בהאג פסק כי לסיין אין "זכויות היסטוריות" על השטח הימי בים סין הדרומי המוגבל ב"קו תשעת המקפים". כמו כן קבע כי סין הפרה את התחייבותיה לפי אמנת הים, ובגלל הפעולות הסיניות באיים ובשרטונות השנויים במחלוקת, נפגעו זכויות הדייג של הפיליפינים, קיים סיכון לכלי השייט הפיליפינים באזור ונגרם נזק בלתי הפיך לחלק משוניות האלמוגים. וזאת למרות ששתי המדינות חתמו על אמנת הים וקיבלו על עצמן את כל ההתחייבויות הכלולות. בניגוד למספר הערכות וציפיות, השפה בה נקט בית הדין הינה ישירה וקשוחה והניסוח למעשה ביטל את התביעה העיקרית של סין לגבי שטח ים סין הדרומי שלטענתה הוא אזור בריבונות סינית.<sup>1</sup>

פרופסור רוברט בקמן (Robert Beckman) ראש התחום למשפט ימי במרכז למשפט בין לאומי באוניברסיטה הלאומית בסינגפור (NUS), הנחשב למומחה עולמי בנושא הסכסוכים בים סין הדרומי, פרסם ב-14 יולי 2016 מאמר בעיתון הסינגפורי The Straits Time ובו מספר השגות, הארות והבהרות לגבי פסק הדין. בין היתר הוא כתב:

בית הדין אף ציין שלא היתה כל כוונה של מי מהמדינות להפר את זכויותיה של האחרת, אלא שורש הסכסוך נובע מהבדל בסיסי בהבנת זכויותיהן הנובעות מהסכם הים בנוגע למצב בים סין הדרומי. כלומר, סין, למרות שהשתתפה בתשע שנות הדיונים והמו"מ לחתימת ההסכם, פרשה וישמה את סעיפי ההסכם לאור ההיסטוריה והמסורת התרבותית שלה.

נראה שסיין לא מסוגלת להבין שמטרת האמנה הימית היתה לקבוע גוף אוניברסלי של חוקים אשר יפורש ויישם על ידי כל החברות להסכם למרות [ההבדלים] בהיסטוריה ובמסורת התרבותית שלהן. לדוגמה, סין לא השכילה להבין שהחוק הימי קובע שמדינה לחוף ים היא בעלת זכויות לחקור ולנצל את כל המשאבים החיים והלא חיים בתחום הכלכלי הבלעדי (200 מייל) הנמדד מקו החוף של המדינה, ואין זה לפי אמנת הים שסיין תטען לזכויות היסטוריות בתחום המימי של מדינות אחרות בהתבסס על מפת "קו תשעת המקפים"...

לדעתו של פרופסור בקמן, נושא "קו תשעת המקפים" לא נשלל על ידי בית הדין כלל ועיקר למרות שבית הדין קבע שדרישות סין בהסתמך על זכויות היסטוריות בתחום "קו תשעת המקפים" אינה מתיישבת עם החוק הימי. הוא לא קבע שהקו אינו חוקי ולכן סין אינה מחויבת בביטולו באופן רשמי. הקו הוא עדין רלוונטי בהיותו מגדיר מספר איים בים סין הדרומי עליהם סין דורשת ריבונות. ההבדל הוא, שסיין כחתומה על חוק הים יכולה לדרוש ריבונות רק לגבי אותם איים שעונים להגדרה של "איי" בסעיף 121 לאמנה. קרי, אזורים שנוצרו באופן טבעי מוקפים במים ונמצאים מעל לקו המים בזמן גאות מירבית.

1 את הודעת בית הדין ניתן לקרוא בקישור הבא: <https://pca-cpa.org/wp-content/uploads/sites/175/2016/07/PH-CN-20160712-Press-Release-No-11-English.pdf>

הפיליפינים לא העלו כל דרישה להחלטה לאיזו מדינה יש עמדה עדיפה לגבי תביעת הריבונות על האיים. היות וחוק הים אינו מגדיר כלל כיצד לפתור חילוקי דעות ובעיות נושאי ריבונות, אלא רק חילוקי דעות לגבי פרוש החוק, הרי פסיקת בית הדין אינה עוסקת בנושא העיקרי בים סין הדרומי, והוא החלטה למי הריבונות על האיים והשרטונות.

פסיקה חשובה של בית הדין נוגעת לאיים ולשרטונות בקבוצת Spratlys. כאמור, סין הרחיבה בצורה מלאכותית על ידי ייבוש ובנייה שבעה איים/שרטונות בקבוצה ובנתה עליהם מתקנים צבאיים ומסלולי נחיתה למטוסים. חלק מהשרטונות אפילו לא היו מעל פני המים בזמן גאוהה (Mischief Reef, Subi Reef, Gaven Reef, Hughes Reef) וחלק היו "חלקית איים" אבל בלתי מיושבים (South Johnson, Cuarteron Reef, Fiery Cross Reef) למרות שהפיליפינים הסכימו שחלק מהאיים והשרטונות זכאים למים ריבוניים של 12 מייל, בית הדין קבע שאף אחד מהשרטונות בקבוצה זו אינו זכאי לאזור כלכלי בלעדי או אזור מדף יבשת משלו היות ואינו עונה להגדרה האומרת ש"שרטון, שאינו יכול לקיים יישוב של בני אדם או חיים כלכליים משלו, אינו זכאי לאזור כלכלי (EEZ) או מדף יבשת". מכאן, שכל האיים (Islands) בקבוצה הם למעשה שרטונות (Rocks) וזכאים למים טריטוריאליים של 12 מייל בלבד. המסקנה הנובעת מכך היא שאין כלל אזורים העונים לדרישות לתחום EEZ (מצד סין) שהם חופפים בתוך תחום ה-EEZ של הפיליפינים. וכך זכו הפיליפינים בזכות הבלעדית (שלא מומשה עד כה עקב דרישת סין ל-EEZ) לפתח את אוצרות הנפט והגז ב-Reed Bank שהוא האזור בעל הפוטנציאל הגדול ביותר לנפט וגז.

החלטות אלו חשובות מאד גם עבור וייטנאם, מלזיה, ברונאי ואינדונזיה למניעת ניצול דגה ומחצבים על ידי סין, היות והן שוללות כאמור את "זכותה ההיסטורית" של סין ל-EEZ בתחום "קו תשעת המקפים", וכן שאף אחד מהאיים אינו זכאי לתחום EEZ משלו אלא רק למים ריבוניים של 12 מייל.

פעילויות הבינוי של סין על איים ושרטונות שונים, זכו אף הן לביקורת ושלילה מצד בית הדין. בית הדין התייחס למקרים נוספים של שרטונות ואיים עליהם הקימה סין מבנים ומתקנים, ולמעשה פסק בכולם לטובת הפיליפינים על בסיס הגדרות "אי" ו-"שרטון" ודרישות ריבונות בהתאם, כך שכל הבנייה שנעשתה על ידי סין (לדוגמה ב-Mischief Reef) אינה חוקית ולמעשה כל מה שהוקם הוא כביכול תחת ריבונות פיליפינית... כן הוכרזה כבלתי חוקית פעילות סין ב-Second Thomas Reef, שרטון עליו הוחפה אנית נחיתה פיליפינית ישנה שהפכה לבסיס צבאי וסין ניסתה למנוע להעביר אליה אספקה. פעילות הקמת האיים המלאכותיים והבינוי עליהם מסוכם למעשה בארבע נקודות עיקריות:

1. נושאי יבוש שטחים באיים ובלגונות הם הפרה של מחויבות סין להגן ולשמר את הסביבה הימית.

2. נושאי הבינוי הם עבירה על החוק היות והם מרחיבים את היקף הסכסוך עליו הוגשו תלונות לבית הדין, וכמו כן פעילות הבינוי משמידות את הסביבה הימית הטבעית של האזורים השנויים במחלוקת.
3. לעומת זאת בית הדין לא דן בחוקיות העקרונית של פעילות הבינוי של סין, במקומות בהם הקימה מתקנים. בית הדין גם לא דן בשאלה האם היתה זאת עבירה מצד סין לשנות את המצב הקיים בים סין הדרומי על ידי בניית מסלולי נחיתה ומתקנים אחרים. נושאים אלו אינם נכללים באמנת החוק הימי.
4. למעט מקרה הבינוי ב-Mischief Reef, לא נקבע בהחלטות שפעילות סין בהקמת מתקנים ומסלולי נחיתה, באיים אותם תפסה, הינה בלתי חוקית!!

### איך יוצאים מהפינה?

מי שהיה שר החוץ האוסטרלי בין השנים 1988-1996, גארט אוונס, (Gareth Evans) כתב ב-12 יולי 2016, בעקבות פסיקת בין הדין בהאג, מאמר באתר Projects Syndicates – The World Opinion Page, ובו הוא מעריך שסין יכולה ותמשיך לדרוש, למרות התביעות הנגדיות של הפיליפינים וויטנאם ומדינות אחרות, ריבונות ובעלות על האיים והשרטונות הניתנים להתיישבות בני אדם בקבוצות האיים של Spratly ו-Paracel. הוא גם סוקר את אפשרויות הפעולה אותן ניתן להציע לסין על מנת להוריד את המתח באזור ואף לתת לסין מוצא של כבוד מול פסיקת בית הדין. מהלך כזה של סין יכול לספק קריטריונים משפטיים מקובלים כמו "כיבוש" אפקטיבי או בהסכמה. באם תצליח סין ל"השיג" אישורים כאלו מהמדינות באזור, ובנוסף לזכויותיה למים ריבוניים ואזור כלכלי בלעדי, סין יכולה לקבל שליטה על אזור ימי גדול מאד וזכויות בים סין הדרומי עליהן ניתן להגן משפטית.

על מנת להגיע למצב סופי כזה, אוונס ממליץ לסין לנקוט במספר צעדים: הפסקת הבנייה הצבאית הגלויה בשבעת האיים המלאכותיים באיי Spratly; לא להתחיל כל עבודות ייבוש והרחבת שטחים באזורי מחלוקת כגון Scarborough Shoal; להפסיק להתייחס ל"קו תשעת המקפים" כמחייב אלא כעיקרון מדרוך כללי להגדרת האזורים היבשתיים בים עליהם סין דורשת ריבונות; להתחיל משא ומתן אמיתי והוגן על דרישותיה על בסיס "תן וקח", אבל בעדיפות לפנות לבוררות או לבית משפט; לקדם משא ומתן עם מדינות ברית דרום מזרח אסיה (ASEAN) על קוד התנהגות בים סין הדרומי תוך הפסקת הפעלת לחצים מדיניים וכלכליים על שתי "המדינות החלשות" בנושא זה, קמבודיה ולאוס.

לדעתו של אוונס, האלטרנטיבה לצעדים אלו, העומדת בפני סין, אשר כבר מוצגת על ידי התומכים בקו הנוקשה בצבא הסיני, היא לנקוט בצעד דרמטי ולדחות כליל את החוק הימי (UNCLOS)

ולהכריז על אזור בקרה וזיהוי אווירית ADIZ – Air Defence Identification Zone, מעל רוב שטחו של ים סין הדרומי. הכרזה כזו שארצות הברית ואולי מדינות אחרות יתעלמו ממנה, תעלה בצורה חדה את האפשרות והוודאות להתנגשויות צבאיות שאת תוצאותיהן לא ניתן לשער. וכמו שציטט בן בלנצ'ארד (Ben Blanchard) באתר סוכנות רויטר באינטרנט את אדמירל Sun Jianguo סגן ראש המטה המשולב של הוועדה הצבאית המרכזית (CMC) ביום 18 יולי 2016: "סיורי חופש שייט (Freedom of Navigation) של ציי מלחמה זרים באזורי המחלוקת בים סין הדרומי יכולים להסתיים באסון..."

מסכם אוונס את מאמרו: אם סין תבחר במסלול הנוקשה, או לא תצליח למתן את התנהלותה באזור בצורה משמעותית בתקופה הקרובה, התנהגות המדינות באזור, בנושא חופש הניווט בתחום 12 מייל מהאיים המלאכותיים שבנתה סין, תהייה יותר "משכנעת"... אבל כיום האינטרסים של כולם היא לתת לסין מרחב מספיק על מנת לשנות כיוון ולהפחית את המתח.

## סיכום

כצפוי, סין וגם טאיוואן דחו מכל וכל את הפסיקה והודיעו שאינם מכירים בחוקיותה. הסינים הגדירו את התהליך כולו "מוטה ומושפע מכוחות זרים", וסגן שר החוץ הסיני נגע בנקודה רגישה וחשובה ביותר במזרח הרחוק כאשר פקפק ביכולת וביושרה של בית הדין ואמר שחמשת השופטים, ארבעה אירופאים ואחד מגאנה, חסרים את הידע וההבנה ב"תרבות האסיאתית" ובהיסטוריה של האזור השנוי במחלוקת ואף האשים את השופטים בקבלת שוחד... וכך מסתבר, שלמרות שבית הדין נמנע מלהחליט במספר סוגיות, וחלק מקביעותיו נשאר מעורפלות, עצם הפסיקה הביאה את סין למצב של "אבדן פנים" (Lose Face) ופגיעה בכבוד הלאומי.



תגובת סין להחלטת בית הדין הבינ לאומי בהאג

ספק רב אם סין תוותר על שליטתה ונוכחותה בשטח כלשהוא עליהם הקימה מתקנים צבאיים ומסלולי נחיתה. גם תביעותיה לגבי הריבונות לפי מפת "תשעת המקפים" תישאר כנראה בעינה בשלב זה. הבעיה העומדת בפני המדינות המעורבות ואלו המתעניינות באזור, תהייה למצוא ולהציע פתרונות מעשיים, שיתחשבו בהתנהגות התרבותית במזרח הרחוק, וימנעו מסין אבדן פנים מתמשך העלול לגרום להמשך הנוקשות בעמדותיה.

פרופסור בקמן מעריך שלמעשה, הפסיקה היא "Game Changer" בזאת שהיא מבהירה במספר דרכים כיצד חוק הים ישים במערכת מורכבת של חילוקי דעות ותביעות הדדיות בים סין הדרומי, ומדגישה את חשיבות האמנה המספקת חוקיות מסודרת לכל הפעילויות באוקיינוסים ובימים, כולל ים סין הדרומי.

קיימות דעות שונות לגבי אופי הפסיקה. חלק מהמומחים והמדינות הגיבו בהפתעה על הפסיקות הכמעט חד-משמעיות שהן תמיכה מוחלטת של בית הדין בתביעה הפיליפינית. חלק אחר קיבל את הפסיקות כמובנות מאליהן, כאילו לא היתה כל אפשרות אחרת. ועם זאת יש לזכור כי גם תביעות סין, על בסיס "זכויות היסטוריות" היו מעורפלות בהסברן, בלתי מבוססות בעובדות ונתונות לפרשנויות שונות. ולמרות זאת, בית הדין, שמקום מושבו באירופה נקט בחלק מדבריו נימה מעורפלת, כמסורת המזרח הרחוק, וחלק מדבריו שלא נאמרו או נכתבו עדיין הובנו בברור, אבל כנראה לא ברמה ובכמות מספיקה מבחינה "תרבותית".

השאלה הנשאלת אחרי מתן הפסיקה היא מה הלאה? סין תמשיך קרוב לוודאי לדחות את הפסיקה ולערער על חוקיות בית הדין, למרות הצהרות חוזרות ונשנות של סין שיש לפתור בעיות בדו-שיח ומשא ומתן... אבל הפסיקה קיימת והבעיה הנראית כרגע ללא פיתרון היא איך לאכוף אותה.

לאור העובדה שמספר נושאים לא נדונו על ידי בית הדין, ולאור אי הבהירות במספר החלטות מעורפלות ניתן גם לשאול את השאלה: האם הפסיקה היתה שונה לו סין היתה יותר גמישה ומשתפת פעולה עם בית הדין והיתה מנסה להגן על טענותיה ולהסבירן?

המסקנה המתבקשת מסיום התהליך הנוכחי, קרי פסיקת בית הדין הבין לאומי, היא שאכן הפסיקה מצמצמת מבחינה חוקית את הסכסוך והתביעות ההדדיות אבל אינה פותרת את הבעיה בכללותה. כנראה שהפסיקה תגביר את ההתנצחות המילולית ואת המגעים הדיפלומטיים. כל פעילות צבאית, הן מצד סין והן מצד ארה"ב אכן עלולה להביא, בסיכוי נמוך להתנגשויות, אבל לא ניתן לשלול זאת בוודאות.

ד"ר בני בן ארי עמית מחקר במרכז חיפה למחקרי אסטרטגיה ימית, וסגן ראש קתדרת חייקין לגאואסטרטגיה. חי ועבד שנים רבות בדרום מזרח אסיה.